

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHAZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen betenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
tígyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztlő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrendé-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 3		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716*)	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	4 56		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		tvsszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnepés vasárnapokon közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton. másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
E g y e s z z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Iskolai reform-kongresszus.

(Folyt. és vége.)

Hueppe (Prága) tanár és udvari tanácsos, mint orvos és természetbúvár a *testi ügyesség fejlesztésére* hívta fel a figyelmet. Különösen kiemelte, hogy az agyvelő képzésére a kézügyesség milyen nagy befolyással van. A gyermeket a munkában való öröme kell nevelni. A kézügyesség tanítását facultative be kell venni a tantervbe. A szülőket is rá kell bírni, hogy gyermekeiket ez irányban képezzék, mert ha az iskola az életre készít elő, viszont az életnek, a szülői háznak is elő kell készíteni az ifjúságot az iskolára. Reform szempontjából a testi ügyesség kérdése első helyre állíttassék. Az iskolának ne csak a szellem nevelésére legyen gondja, hanem egyformán képezze a lelket és a testet. A mai iskolarendszer testi összetörést eredményez, amint erről, mint katonarvos, különösen meggyőződött.

Dr. Prodingner (Póla) egy új iskolai intézménnyel, az *iskolaközséggel* (Schulgemeinde) foglalkozott, s bemutatta a pólai gimnáziumnak amerikai mintára berendezett iskolaközségét. Itt minden a vezetőtől függ, akiben az egész iskolai község élete és működése összpontosul. A tanulók, tanárok vezetése alatt, magok irányítják tanulmányaikat.

Schmiedl György (Bécs) a *szemléltető előadásról* beszélt. Ez az iskola minden fokán egyenlően fontos követelmény. A mostani tanítási mód mellett a sok erő és tehetség közül csakis a szellem jön művelés alá. A fiatal embernél különösen erős testi munkaosztón el van nyomva.

Ez nemcsak kedvetlenséget szül, hanem különböző testi és lelki károkat von maga után. Szükséges, hogy nyersanyagokból készült tárgyakon: papíron, acélon, fán, agyagon stb. tanuljon a növendék. A kézi foglalkozás még a szellemet is fejleszti s a kéznek az agygyal való összeköttetésénél fogva, képi a gyermek beszélőképességét, akaratát és jellemét. Minden tanulás cselekvésben nyilvánul. A kéz és fej munkája közt physiologiailag nincs különbség. Aki másként vélekedik, régi babonának hódol. Az a gondolat, hogy a tanítás cselekvésben épüljön, Anglia és Amerika iskoláiban már meg van valósítva. Itt az intézetek, kézimunka-műhelyek mellett, el vannak látva a fizikai, vegytani és természetrajzi tanításra szolgáló kísérleti helyiségekkel is. A paedagógiának, az életre nevelésnek első követelménye, hogy az egész tanítást olyan szorosan, ahogy csak lehet, a praktikus, testi munkákhoz csatolja.

Dr. Gurliti az *önállóságra való nevelésről* tartott előadást. Panaszkodott, hogy a mai nevelés a fiatal erőt elpazarolja, egy csomó haszontalan tudomány-ballasztot hordoz magával és a fiatalságot túlsokáig bilincseli az iskolapadokhoz. A fiatalság sokáig veszi igénybe szüleinek a tárcáját. A mai egészségtelen viszonyok között a fiú nem segítsége a családnak, hanem hosszú ideig sarcolója. Aki ma a polgári osztályból fiatal állásához mértelen valamely pályára akarja kinevelni, annak sok pénzre van szüksége. Innen a házasságtól való idegenkedés, az agglagények és leányok szaporodása s ezekkel összeköttetésben belsőleg az idegesség, a sanatoriumok, örültek háza, egyszóval a decandentia. Mit tehet az iskola ezek ellen? Azt, hogy reformálja a képzés

célját s mindenekelőtt adja fel az általános képzettség kedvenc ideáját. Ki kell mindazt gyomlálni, ami az iskolákra nézve nem lényeges. Így pl. a latin mellett a külön német írás szükségtelen teher. A helyesírással is sok időt és erőt elfecsérel az ifjuság, éppigy a határon túlmenő grammatizálással. A fiatal emberek már testileg és szellemileg kifáradva lépnek hivatalukba, önálló gondolkozás nélkül s gazdasági függésben. A szónok a régi időket kívánta vissza. Az ő öse Gurlitt János 21 éves korában már gimnáziumi igazgató volt. Akkor a középiskoláknak csak 6 osztályuk volt. Ma későn jutnak ki az ifjak az életbe.

Rott József (Saaz) a szülők jogáról és kötelességéről beszélt. A reform jogos követeléseinek közé tartozik az is, hogy a szülők a nevelés és tanítás kérdéseire hozzászóljanak. A szülőket meg kell hallgatni és az ő kívánságukat az iskola berendezésénél figyelembe venni. A szülők áldozzák fel kényelmöket és szórakozásukat gyermekeikért. Ne becsüljék túl gyermekeik tehetségét, mely sok bajnak a forrása. Tájékozódjanak gyermekeik tanulásáról; vegyék tekintetbe a tanárok megfigyelését s viszont ők is adják tudtukra a tanároknak tanuló gyermekeik otthoni magviseletét.

Bittinger (Linz), polgári iskolai igazgató a polgári iskoláról, mint a középosztály kiképzésének alapjáról szól. Az algimnáziumot, reáliskolát és polgári iskolát egymáshoz közel kell hozni, mint egységes alsó-középiskolát. Ez alkalmat nyújt a tudvágyó ifjuságnak, hogy mindenütt modern, korszerű képzésben részesüljön. Ily módon lehetséges lesz a lakosság tehetséges gyermekeit magasabb kiképzésben részesíteni, a tehetségteleneket pedig visszazorítani. Hangoztatta, hogy a tanítást teljesen nemzeti alapra kell helyezni, nemzeti, náluk német érzést, gondolkozást, ideálokat kell a gyermekek lelkébe ültetni. Az életrevaló, praktikus dolgokat tanítsuk. Minden holt tudomány felesleges.

Dr. Raschke (Bécs) ritka témáról értekezett „Egyformaság a tantervekben és különbség a tehetségekben.” A tanterv hibás, mert uniformis. Minden tanulótól, minden tantárgyban ugyanazt a fokot kívánja. Ez pedig ellenkezik az étellel, a természettel, mert nem egyforma a tanulók tehetsége, ellenkezőleg, nagy különbség van a talentumokban mennyiségre is, minőségre is. Ezt lehetetlen figyelmen kívül hagyni. El kell tehát törülni a tantervi egyformaságot és e részben olyan szabadságot engedni a növendékeknek, melyek egyéniségük s egyéni hajlamaik és ké-

pességeik kifejlődését nem gátolják. Az bizonyos, hogy az egyéni tehetségekre tekintettel nehéz tantervet készíteni. Ő a maga részéről a tanterv nélküli tanítást szeretné, de tudja, hogy ez nagy akadályokba ütközik. Olyan tantervet kell valahogy készíteni, mely a tanulók szabad tanulmányozását teszi lehetővé. E végből a normalis tananyag mellett még minimalis tananyagot is kell fölvenni a tantervbe. Legyen szabad minden növendéknek, amennyiben óhajtja, tantervileg megszabott minimális mérték mellett, tehetségének és hajlamainak megfelelően foglalkozni valamely tárggyal. Praktikus ezt úgy lehetne keresztülvinni, hogy minden osztály két szakaszra osztatnék. Egyik végezné a tanterv normalis anyagát, a másik a minimalist a tanulók szabad választása szerint. Ez az előadás, mint a lapok hirtelték, nagy tetszést aratott, de mi a felolvasó eszméit azok közé az extrém gondolatok közé sorozzuk, melyek a célon túl lönek és a gyakorlati kivihetőséggel nem számolnak.

Prähauser Lajos (Salzburg) szigorú kritikát mondott a polgári iskolákról, melyek — szerinte — nem töltik be hivatásukat; nem készítik elő az ifjakat az életre; nincs kifejezett karakterük. Sok haszontalan tárgyat tanítanak és sok hasznosat mellőznek. Nagyobb különbségnek kellene lenni, mint van, a polgári fiú- és leányiskolák között. El a geometriával és geometriai rajzzal a leányoknál! E helyett konyhát s kertet kell a leányok számára az iskolákban berendezni. Gazdasági muzeumokat kell felállítani, hogy azok által is fejleszthessék a leányok a praktikus ítéletet és izlést. Szükséges az alapos természettudományi tanítás és hogy apróra megismertessük a növendékekkel a természeti jelenségeket. Főtárgyai legyenek a leányiskoláknak a gazdaságtan, chemia, egészségtan, táplálkozástan. Meg kell menteni a polgári iskolát a sok emlékezeti tárgytól. El kell távolítani a rendszeres nyelvtant! A nyelvtanítás szabad beszédgyakorlatokon és elmélyedő olvasáson alapúljon. A tornászásra és kézimunkára kiváló gondot fordítsanak a leányiskolák. Az állampolgári kötelességek tanítását is nagyobb figyelemben részesítsék. Az apácák zárdái nevelése nem jó.

Unterkojler (Bécs) a polgári iskolákat, mint a reformgimnáziumok alapvetőjét tüntette fel.

Hafner (Stadl-Paura) a népiskolai reformnak socialis és kulturális szükségét fejtegette. A reactiós párt mindig az iskola alásülyesztésén dolgozik. A parasztnak az iskola iránt való elleneséges szellemét használja fel. Felső-Ausztriában papi vezetőség alatt kérik a félnapos iskola be-

hozatalát. Az iskolareformátorok is túloznak. A parasztból is kulturahordozót akarnak nevelni. Az új iskola ne egy társadalmi osztály vagy párt érdekeit szolgálja. Manapság a népiskola osztályiskola; iskolája a kitagadott népségnek; u. n. szegények iskolája.

A kongresszust betejzőleg az *Ewald Haufe természetes nevelőrendszerét* ismertette még két előadó. Erről Haufe maga a kongresszus elején tett mintegy rövid jelentést. A rendszer már nem egészen új; 1887-ben állapította meg alapelveit Haufe. De úgy látszik, — hovatovább nagyobb elterjedésnek örvend, s olyanforma divattá válik, mint a felkapott direkt módszer.

Fischer (Leoben) a természetes nevelősystemát a következő pontokba foglalta: 1. Természet és iskola. 2. A természetes feltogása. 3. A természetes fejlődés. 4. Az alapelveknek obiectiv formái. Ezekkel behatóan foglalkozott.

Heiss (Aussig) a természetes nevelőrendszer nagy jelentőségéről beszélt s a rendszer kiválóságát praktikus példákkal és fényképekkel szemléltette. A Haufe iskolájában a kézimunka kötelező tantárgy. Természetrajzi kirándulások, legalább havonként kétszer rendezendők, természet utáni rajzzal egybekötve. A régi tárgyak, mint vallás, nyelvtan, számtan, figyelembevételével ezen az úton lassanként egy munkaiskola fejlődik ki, mely a természetes iskolához fogja az átmenetet alkotni. Erre nézve részletes programot mutatott be.

A három napig tartó előadások befejezte után, melyekhez eszmecserék nem fűződtek, a következő határozatokat fogadta el a kongresszus:

1. Az iskolareform-gyűlés annak a nézetének ad kifejezést, hogy a gyermekek a középiskolák első osztályába csak azután vétessenek fel véglegesen, hogy ha a tanár négy heti megfigyelési idő alatt szellemileg elég érettnak találta őket. Az első osztály tananyagát kevesbíteni kell s a tanítás ezen a fokon, a szellemi fejlődés törvényeinek megfelelően, különösen a gyermekek szemléltető munkájára támaszkodják.

2. A gyűlés elvileg a reáliskolák fenntartása mellett nyilatkozik. A reformgimnázium csak mint a reáliskola felsőbb fokának parallel szakasza állítandó fel, úgy, amint ez már a bécsi VIII. kerületi reáliskolában az 1909—10 iskolai évben föl lesz állítva. A latin tanfolyamokat és a reáliskolákat végzetek kiegészítő vizsgálatait az egyetemekre kell áthelyezni.

3. Az iskolareform követői föladatuknak tekintik, hogy különböző kísérletekkel a tanítás átförmáltassék mindenféle iskolanemben különö-

sen oly módon, hogy az egyéniség kifejlesztésének álljon szolgálatába. Ezeket a kísérleteket ne elérhetetlen eszközökkel és célokért tegyék, hanem a viszonyokat tekintetbe véve, olyan komolysággal és áldozattal, amely előre is utját vágja annak, hogy a kísérletek hitelüket elveszítsék.

4. A polgári leányiskolákat a praktikus házi- és mezőgazdasági tevékenység céljaira kell berendezni. A két felső osztályban kötelezővé kell tenni a kisedővők látogatását; éppen így a tornatanítást is.

5. A polgári iskolát végzett növendékek a magasabb szakiskolákat illetőleg éppenolyan bánásmódban részesítendők, mint azok, akik a középiskolák IV. osztályát végezték.

6. A reformgimnáziumban a latin nyelv tanítása az I—II. osztályban 5 órára, a III—IV. osztályban 4 órára szállíttassék le.

Miután az iskolai reform előmozdítására s a határozatok foganatosítására egy végrehajtó bizottságot választott a kongresszus, tanácskozásait megszüntette.

S. Szabó József.

A mi szolgálatunk.

Levélváltás *Futó Zoltánnal.*

Kedves Zoltán! Érdemesnek tartom tovább fűzni a tárgyat. Mert ennél a tárgynál az én lelkem nem lát föbbet nemcsak lelkészi működésünkre, — hanem már lelkészképzésünkre vonatkozólag sem. Én nem szeretném, ha ezen első rendű ügyben mi ketten sem tudnánk egyértelműre jutni, holott egyetemes lelkészi gondolkodásunknak e ponton kellene egységbe jönni, s e gyújtópontból sugározni szét az evangyéliom világosságát és melegségét. Ne und meg hát a szó-fűzést, kedves Zoltán s bár a kánikulai meleg az értelem idegszárait is meglazítja, méltasd figyelemre e sorokat.

Példákban állítom lelked elé a dolgot. Vedd kezdedbe a Debreceni Lelkészi Tár legközelebbi kötetét s nyisd fel a 104-ik lapot, ahol egy Keller S. után átdolgozott beszéd „Kialvó világosságok”-ról tárgyal. Alapigéje Máté 4: 16 vers. „*azaz: a sötétségben helyzetett nép látta nagy világosságot és a halál árnyékában és tartományában helyzeteknek világosság támadta.*”

Ha bibliát akarunk predikálni, rögtön észre kell vennünk, hogy a felvett egy versnek magában nincs tiszta értelme; amint kezdődik is: *azaz*, tehát az előbbieknek magyarázata. Ugy van! Szorososan összetartoznak a 12—17 versek, amelyekben aztán *valami tartalom van*. Ezt a tartalmat, *mint élő igazságot*, kell először az én lelkemnek meglátni, aztán meglátható részletekben a

hallgatóság lelke elé állítani, hogy termékenyítő erőként hassanak s alkotó gondolatokat, érzéseket támasszanak. Különben — zengő érc és pengő cimbalom!

Kialvó világosságokról szó sincs, nem ahogy értelem volna, a bibliai idézetben. És Keller S. beszélhet, — minthogy beszél is — igen szépen, a *maga szívéből*, a mely szív krisztusi érzéssel is lehet telítve, de nem a textusában levő tartalmat predikálja, — holott ez a bibliai tartalom oly mély, igaz, megható, hogy meg sem közelítheti a Keller S. hangulatos tárgyalása! Ne resteljünk csak szemébe nézni. A felvett textus, teljes értelmében, tehát 12—17 versekben, utal Jézus működésének megkezdésére s tanítása jogcíméül munkássága céljaul, isteni elhivatására mutat, amelyet a régi idők prófétájának szája által jelentett már az Ur (Ézsaiás 8: 11—9: 1—2.) Ma pecsétetes oklevelet kívánnak bármely munka jogcíméül; — a zsidó népnél Mózes egy bizonyos családra, rendre bizta a tanítás jogát, Jézustól is több ízben kérdezték a farizeusok: „micsoda hatalomnál fogva teszed ezt, vagy azt?” A textusban tehát nagyon első helyre tartozik a tanításra való jogcím felmutatása. Aztán a működés célja: világosság támasztása a lelkekben. Leírja Ézsaiás a lelki sötétség nyomoruságos helyzetét. Nincs szabadulás, csak egy új égi világosság által. Ezt ígérte meg az Ur és ezt teljesíti be most Jézus által, a ki úgy jelenik meg, mint szabadító, új életet teremtő égi fény. Maga is úgy szól önmagáról.

Nem ez-e a textus tartalma, kedves Zoltán?!

Hát Keller S. erről beszél-e?? Erről is szól pár mondatot, de többet beszél még Sokratesről is, mint mélyeséges bibliai tárgyaról.

Most fordítsunk a 111-ik lapra, ahol egy nagyhirű külföldi predikátor predikációja kezdődik, e címen: „Krisztus a mi énekünk,” a 118. zsoltár 14-ik verse alapján.

Első tekintetre világos, hogy a textusban egy jötta vonatkozás sincs Krisztusra s a mit a zsoltáriró mond, arról *Talmage* nem beszél. Pedig a zsoltáriró is ugyanam szép dolgokról énekel és megint szoroson egy értelemhez tartoznak az 1—14 versek. De hát Talmagenak csupán céger kellett az utólagosan választott textusban.

Igaz-e kedves Zoltán?! . . .

Most nézzük a 134-ik lapot, „Az isteni szolgálat”-ról. Máté 6: 1—16 versek alapján. E 16 versben szó van az alamizsnakodásról, imádkozásról és a Jézus által szerzett imádság. Egy kötet könyvre való tartalom! Csak a Jézus imájáról irtak hírneves írók 1—1 kötetet S „az isteni szolgálat” című predikáció, nagy betűvel nyomott ötödfél lapon mutatja fel. Mintha a földi magvető egy kocsi buzát hintene el vetőmagként százöl földre! . . . Egészen természetes aztán, hogy mint a Balaton taván végignyiláló fecske, itt-ott szárnyhegyével

érintve a felszint, annak mélységét, gyógyerejét nem is mérheti, — úgy a mi predikációnk a tulbő textust.

Nézzünk most a 170-ik lapra, ahol karácsonyi emlékedésül ki van tűzve: „A ker. vallás boldogító volta” a Lukács 2: 13—14 versek alapján. Ez a beszéd Dobos János hagyatékából való, — de nem kissebbíti az ő nagy érdemét.

Itt is azonnal szembetünik, hogy a bibliai történet, érthető és tanuságos tartalmával, az 1—20 versekben, vagy legalább is 7—20 versekben van megírva. És e tartalom nem a ker. vallás boldogító voltáról beszél, hanem a Jézus születésekor történt égi jelenségről. Nem esoda aztán, ha a predikáció tartalma oly távol áll a textus tartalmától, mint a pásztorok értelme az angyalok értelmétől.

A 232-ik lapon, II. Tim. 4: 2 vers alapján, ki van tűzve tárgyul: „A vallástalanság okai.” Papszenteléskor Budapesten tartott alkalmi beszéd. Szívesen megegyezem, hogy ily alkalmi beszédekben, alkalmi vonatkozások lehetnek de . . . talál-sz-e kedves Zoltán, a Thimotheusnak adott utasításban, ha csak valamit is, a *vallástalanság okairól*?! Tisztán adva van ezen textusban, miként forgolódjanak, Thimótheus és a Timotheusok, az Ur nyája legeltetésében s ezekről illik is, papszentelés alkalmával, okos és szívhez szóló bibliai beszédet tartani; de oly beszéd, mely csupán a záradékban említi röviden a textust, a helyett, hogy *csak erről* tárgyalna, ugye kedves Zoltán, lehet ugyan jó beszéd, hatásosan is előadva, a vallástalanságnak régiebb és újabb okaira rámutatva, azokat szóval legyőzve, — de hogy az evangéliumot predikálná, azt már nem mondhatjuk.

Még csak egyet a „Lelkészi tár”-ból. A 356 lapon kezdődik, a 147-ik zsoltár 16—18 versei alapján, „A bűnbánatra hívó tél” című predikáció. A zsoltáriró Isten hatalmát mutatja fel, a textusban; a predikáció pedig tárgyal arról, „*hogy a tél bűnbánatot hirdet és pedig I. kihalt térségei, II-szor rövid nappalai által.*”

Hogy teljes legyen a felosztás, III-szort is vehetett volna: hosszú éjszakái által.

De beláthatod, kedves Zoltán, amennyiben előtted is van a lelkeszi tár, hogy ezt a beszédet se nyugtalanítja a textus tartalma. Ajánlanán a Lelkeszi Tár szerkesztőjének, az én vallásos lelkü és nagy tudásu barátomnak, hogy a közlésre elfogadott beszédeknél, a felvett textus tartalmának tárgyalását venné legelső szükséges dolognak.

Most olyan kötetre hívom fel figyelmedet, melynek írójáról azt mondja közrebocsátója, Nagy Károly kolozsvári theol. tanár, hogy az egész erdélyrészi református statusnak büszkesége és dicsősége s Nagy Péter püspök óta Erdélynek legnagyobb predikátora volt.

Mit predikál az ilyen kiváló predikátor?

Ha neked nem volna meg Molnár Albert prediká-

ciókötetete (kiadja: Kókai Lajos Budapest,) valamelyes uton megszerezve, utána nézhetsz s a magad lelkével megláthatod, hogy a választott bibliai részeket bontja-e szét s azok igazságait hintegeti-e Krisztusi magvetőként?

Bizony, csak a maga lelkét predikálja, a maga kicsiszolt stílusával! Tény, hogy izzó lélek ez, égbetörő vágyakkal tele sziv ez, kora tudásának magaslatáról szónokló predikátor ő; boncolva, elemelve, rámutatva, meggyőzve, gyönyörködtetve, a figyelmet lekötve.

És mégis . . .

No de lássunk pár példát, — példa jobban világosít.

Nézzük mindjárt a legelsőt: „*Jézus adventi ígérete.*“ Jelenések könyve 22: 12 alapján.

Először is, a Jelenések könyvéből adventi textust nem lehet kiválasztani. Ez a legszembeszökőbb anakronizmus. Tehát már maga a textusválasztás mutatja, hogy nem nagy gondja van a bibliai textus igaz tartalmára. Beszéde igenszép szólások egymásmellé sorozása, de a textusról nem beszél. Beszél arról, hogy az egyén életében, a társadalom életében, a vallásos felfogás terén mindig van advent, mindig jó az Ur és fiúzet. Ez lehet igaz, de mi a textus alapján nem erről akarunk hallani. Krisztus, a jelenések végén, a textusban felmutatott helyen, arra figyelmezteti Jánost, hogy a látottakat és hallottakat tartsa meg, ahoz ne tegyen, abból el ne vegyen, adja tudtul tisztán azoknak, kikre tartozik, hadd tudják meg sorsukat, míg eljön Ő is hamar és megfizet kinek-kinek cselekedete szerint.

Ez nem a Krisztus eljövételéről előre tett jövendölés, ígéret, reménység, biztató szó, — hanem ellenkezőleg, azoknak való lecke, kik már látták az ígéret betelését s rájuk semmi, vagy csekély hatással volt, vagy éppen ellene küzdöttek.

Nem így van, kedves Zoltán?

(Folyt. köv.)

Andrássy Kálmán.

TANÜGY.

Mit tanítsunk a középiskolában?

Irta: *Borsos Károly.*

(Folytatás és vége)

A mai tananyag és a tankönyvek terjedelmének illusztrálására megemlítem, hogy a mi főgymnasiumunk egyes osztályainak az 1908/9 isk. évben végzett tananyaga — eltekintve a kötelező olvasmányoktól — 600 és 1500 oldal között váltakozott; a nyolc osztály

végzett tananyaga pedig 8544 oldalra rugott. E szerint már az I. osztályos tanuló 600 oldalnyi anyagot volna köteles elsajátítani, a második osztályos már közel 800-at és így tovább 1500-ig. Ugy hogy a nyolcadik osztályt végző tanulónak a fejében közel kilencezer oldal terjedelmű ismeretnek kellene lennie.

Hogy nincs, azt legjobban tudják a tanulók és a tanárok; hogy nem is lehet, azt bizonyítják a kísérleti psychologia adatai. Mert a tudat nem gummizsák, a melybe tetszés szerint mindent be lehet gyömöszölni, hanem nagyon is véges, határolt. Úgy, hogy nemcsak egy időben nem tudunk tetszés szerinti képzetmennyiséget fejünkben készen tartani, hanem még lappangva, felújításra készen sem tarthatunk tetszés szerinti mennyiséget raktáron.

Tapasztalás szerint még a legjelesebb tanulók is elfeledik két hónapi szünidő alatt a tanultaknak legalább kétharmad részét.

S hogy ez a feledékenység annál nagyobb, minél inkább tulterheljük az agyat, ellenben a jól emlékeztetve vésett, időről-időre felfrissített ismeretek sokkal marandóbbak: az lélektani igazság.

Nincs tehát semmi haszna, sőt határozottan káros ha az agy természetes befogadó képességét túlhaladó ismeretmennyiséget közlünk a tanulókkal.

Ma pedig ezt tesszük.

Igaz, hogy vannak tárgyak, pl. a matematika és grammatika, a melyeket nem szükséges állandóan emlékeztetbe tartanunk, mert hatásuk megmarad kitörölhetetlenül szellemi életünk minden jelenségeiben, akkor is, ha már elfeledtük: de a legtöbb ismeretnek csak úgy vesszük hasznát, ha bármikor rendelkezésünkre áll emlékeztetünk tárházában; azért az ilyenek tanításánál különösen ügyelnünk kell a tananyag mennyiségére, hogy sokat markolván keveset ne fogjunk.

De lássuk végre, mely tárgyakat kell tanítanunk a középiskolában, hogy a kitűzött célt elérhessük?

A mai tárgyak közül teljesen mellőzni — véleményem szerint — egyiket sem lehet; mert mindegyik lényeges alkatrészét képezi mai műveltséganyagunknak. De hogy mindegyiken légyeges rövidítést, alapos rostálást lehet eszközölni pedagógiai kár nélkül, arról meg vagyok győződve.

Az alsóbb osztályok rajzoló geometriája mellőzhető mint külön tárgy; mert a mi benne lényeges és fontos, az a matematikába való, azzal együtt tanítható. A latin nyelvet mellőzhetőnek nem tartom, mert az szerintem olyan Ariadne-fonál, a mely nélkül az emberi művelődéstörténetben egy biztos lépést sem tehetünk; olyan lámpás, a mely nemcsak a múlt homályos ösvényeit deríti föl, hanem rávilágít a mai kultúra alkotó elemeire is. Tanítására azonban a mainál kevesebb időt is elegendőnek tartok. Csak a II. osztályban kezdeném

tanítani s a felsőbb osztályokban 3—4 óránál többet nem szentelnék neki. Ennyi idő alatt is megtanulható a szükséges mértékben, ha a grammatizálást nem visszük tulságba s a classicusok közül csak a legértékesebbek megismertetésére szoritkozunk. A IV. osztályban Phaedrust és Caesart, az V-ben Cicerot, a VI-ban Vergiliust, VII-ben Tacitust, a VIII-ban Horatiust olvastatnám.

A görög nyelv kötelező tanítását nem tartom szükségesnek, mert irodalma értékesebb ugyan a latinnál, de nincs oly közvetlen összefüggésben a miénkkel, mint a latin. Valasztást engednék tehát a tanulóknak, hogy az V-ik osztálytól kezdve a görögöt, vagy a franciát tanulják. A görögpótló tárgyak lényeges elemei beilleszthetők a történelem, a poétika, a művészettörténet és szabadkézi rajz keretébe.

A német és francia nyelveket praktikus cézzal minimális grammatizálással tanítanám.

A magyar irodalomtörténet tanításával csak legkiválóbb íróinkkal foglalkozunk részletesen, ezek műveit olvassuk beható esztétikai elemzéssel. Mellettük legfeljebb olyanoknak szentelhetünk helyet és időt, a kik, ha nem alkottak is örökbecsűt, de munkásságuk korszakalkotó volt.

A történelem tananyaga szorul a mai tárgyak közül leggyökeresebb revíziója. 100—300 oldalra terjed ma egy-egy osztály történelmi anyaga. Hogy ekkora adathalmaz beraktározása sem nem szükséges, sem nem lehetséges eredményesen, az kétségtelen. De az anyag milyensége is kifogásolható, nemcsak a tömege. Kilenc tizedresz nem egyéb, mint a hadjáratok lelkiismeretes felsorolása. Az V. osztály tankönyve pl. a görög történelmet 79 oldalon tárgyalja. Ebből a görög műveltség története csak 4 oldalnyi, a görög nép történelmi jelentősége pedig 20 sornyi teret kap. Pedig talán épen a görög nép történelmi jelentőségének, megbecsülhetetlen kulturális hatásának megismertetése volna a cél! A művelődéstörténetre kell a fősúlyt fektetni s csak ennek kereteül kell nagy vonásokban megrajzolni a népek egymással való küzdelmeit. A III. és IV. osztály tanulhatna magyar történelmet a mainál több alkotmánytanal, az V. VI. oszt. világtörténelmet, a VII. mintegy összefoglalásul sociológiát, a VIII. osztály pedig magyar történelmet sociológiai alapon.

A földrajz már anyagából sok felesleges topográfiai és statisztikai adat kirostalendő s helyökbe a mainál több ethnográfiai, geológiai és nemzetgazdaságtani elem teendő. Fizikai földrajzot a VIII. osztályban kellene tanítani a csillagászzal kapcsolatban. Legelemibb részeit a IV. osztály tanulhatná. A természetrajz tanításánál a biológiai irányzat érvényesítésével ki kell rostalnunk a mai tananyagnak paedagógiai szempontból teljesen értektelen részeit.

A fizika tanítását az a cél irányítsa, hogy a tanulók minél több praktikus ismeretre tehessenek szert.

Minél kevesebb legyen tehát benne az elméleti rész, a levezetés és minél több a kísérlet.

A matematikát ellenben nem praktikus hasznáért, hanem formális képző erejéért kell tanítanunk. Ámde az elme kipallérozására nem szükséges belőle akkora tömeg, a mekkorát ma tanítunk. Azt pedig nem szabad kívánnunk, hogy néhány müegyetemre menő ifju kedvéért az egész ifjuság szakembereknek való matematikai ismeretekkel gyötörje magát. Alkalmazkodjék a müegyetem a középiskolától megkövetelhető eredményhez.

A philosophia propaedeutika megmaradhat, a mint most van, a VIII. osztályban. A philosophia történetének a művelődéstörténet keretébe kell méltó helyet biztosítani.

Az egészségtan kötelező tárgyal veendő fel az V. VI és VII. osztályban.

A szépirás tanítására a mainál több idő és figyelem fordítható. A vallástanítás minden felekezet belügye lévén, csak a református vallástanításról merek szólni. A vallástan mai anyagát, különösen vallástani részét, nagyon soknak tartom. A vallásos érzés ápolása végett nincs szükség az ismeretek ilyen halmazára. Minél kevesebb betanulandó anyag, minél intenzivebb hatás a gyermekifju lelkiületére, a példaadás, előszó és jellemképző olvasmányok által: ezek szerintem a helyes vallástanítás követelményei.

Ilyen szempontok szerint megrövidítve, megkönnyítve tanítanám a mai tantárgyakat.

De új tantárgyak, eddig nem tanított ismeretágak felvételét is szükségesnek tartom a kitűzött cél érdekében.

A mai kort megérteni nem lehet a nélkül, hogy hajtó erőivel, a gazdasági és szocialis kérdésekkel is meg ne ismerkedjünk. Szükséges tehát a jövő középiskolájának felvennie tárgyai közé a nemzetgazdaságtant és a sociológiát. Természetesen csak nagy vonásokban, lehető rövidséggel.

Szükséges a jövő embereinek a mainál több biológiai, chemiai és ethnographiai ismeretet adnunk a természetrajz és földrajz keretében.

Fel kell vennünk a kötelező tárgyak sorába a művészettörténetet, a szabadkézi rajzot és az éneket, a szépérzék nevelése céljából.

Amerikában és a nyugat európai államokban ujabban mind nagyobb teret hódít a kézimunka, a slöjd tanítása. És méltán. Mert mint a slöjd barátai mondják, nem elég a szemléltetés, a gyermek lelkiivilága megkivanja a foglalkozást, az alkotó, a termelő munkát is. Az ilyen munka gyönyörökkel tölti el s minden külső kényszer nélkül, figyelmességre, önfegyelmzésre, önismeretre szoktatja, a munka és a munkás ember megbecsülésére tanítja. Tehát jellemnevelő, erkölcsnemesítő hatása is van.

Fölvennem ennél fogva a slöjd tanítását az I. II és

III. osztályban. Ennek folytatását képeznék a IV. oszt. növénytanával kapcsolatban egy kis kertészkedés az intézet botanikus kertjében, a chemiával és physicával kapcsolatban pedig minél több laboratoriumi gyakorlat.

Rendkívüli tárgyként a gyorsírást és zenét lehetne tanítani. A gyorsírást mindenkinek ingyen, a zenét tehetőség szegény fiuknak ingyen, másoknak minimális díjért.

Eddigél csak középiskoláról beszéltem általában, nem szólva a mai középiskola két alakjáról a gymnasiumról és a reáliskoláról. Azért tettem ezt, mert a középiskola fentebb rajzolt alakja feleslegessé tenné a reáliskolát. Vagyis megvalósulhatna az egységes középiskola.

A különböző középiskola-típusok mellett azt szokták felhozni, hogy a mai ismeretanyag óriási tömege miatt differenciálódásra van szükség; mert egy irányú középiskola nem ölelheti fel valamennyi tárgyat.

Bizony nem, akkor, ha akár egyik, akár másik irányban szakműveltséget akar nyújtani: szakembereket akar képezni. Ámde ha igazán középiskola akar lenni, oly értelemben, hogy minden szakszerűség kizárásával csupán általános műveltséget adjon, akkor igenis felöllelheti. Pl. a mellékelt óratervezés szerint:

Új óratervezés.

Tantárgyak.	Osztály.								ÖSSZESEN.
	1	2	3	4	5	6	7	8	
1 Vallástan	2	2	2	2	2	2	1	1	14
2 Magyar nyelv	6	4	4	4	3	3	3	3	30
3 Latin nyelv	—	6	6	6	4	4	3	3	32
4 Görög nyelv	—	—	—	—	4	4	4	4	16
5 Francia nyelv	—	—	—	—	4	4	4	4	16
6 Német nyelv	—	—	3	3	3	3	3	3	18
7 Történet	—	—	3	2	3	3	—	3	14
8 Nemzetgazdaságtan és polit. földr.	—	—	—	—	—	—	3	—	3
9 Sociologia	—	—	—	—	—	—	2	—	2
10 Művészettörténet	—	—	—	—	1	1	1	1	4
11 Földrajz	4	2	2	2	—	—	—	2	12
12 Természetrész	2	2	—	3	3	3	—	—	13
13 Természettan	—	—	—	—	—	—	4	3	7
14 Matematika	3	3	3	3	3	3	3	2	23
15 Szabadkézi rajz	2	2	2	2	1	1	—	—	10
16 Philos. propaedeutika	—	—	—	—	—	—	—	3	3
17 Szépirás	2	2	—	—	—	—	—	—	4
18 Testgyakorlás	2	2	2	2	2	2	2	2	16
19 Ének	1	1	1	1	—	—	—	—	4
20 Egészségtan	—	—	—	—	1	1	1	—	3
21 Slójd	2	2	2	—	—	—	—	—	6
	26	28	30	30	34	34	34	35	250

Ezek elmondása után, mivel én a középiskola mai bajainak megszüntetését sürgős szükségnek tartom s mivel tudomásom szerint közoktatásunk mai vezére éppen a középiskola reformja ügyében nemzetközi

kongresszus összehozásán fáradozik, — következő határozati javaslatot terjesztettem a közgyűlés elé:

a) Keresse meg az orsz. református tanáregyesület a nm. vallás és közokt. miniszter urat a minősítési törvény megváltoztatása, a középiskolába lépésre jogosító életkornak a betöltött 10-ik évre emelése, a tulsufoltosság megszüntetése és a középiskolai tananyag, illetve tantervrevíziója tárgyában, azzal a kéréssel hogy ez irányban a szükséges intézkedéseket megtenni, illetve a törvényhozás elé megfelelő törvény-javaslatot terjeszteni méltóztassék.

b) Kérje fel a testvér tanáregyesületeket hasonló fellépésre.

c) Küldjön ki egy bizottságot azzal a feladattal, hogy a tantervrevízió kérdését felszinen tartsa s készítsen e tárgyban részletes javaslatot oly időben, hogy azt a jövő évi közgyűlés tárgyalás alá vehesse.

Tanügy.

Főiskolánk akadémiai tanszakainak tanrendjét, melyet alább közlünk, a következő érdekes sorok kíséretében vettük:

Bizonyos idegenkedéssel szemlélttem mindig azt, hogy egyetlen debreceni iskolai és egyházi lapunk nem közli rendesen főiskolánk akadémiai szakainak tanrendjét.

Volt idő, a mikor még az eperjesi lutheranus kolégium tanrendje is közöltetett; de a magunkéról a saját lapunkban, alig volt valami közlés.

Ennek a hibának bizonyosan az volt az oka, hogy a főiskola kormányzó hatóságai nem közölték a nagytiszteletű szerkesztőséggel kellő időben a tanrendet, s nem juttatták oly helyzetbe, hogy azt közölhetne volna.

Ne hogy ez idő szerint ismétlődjék az az eset, hogy az érdeklődő közönség lapunkban hiába keresse tanrendünket: ennek egy példányát van szerencsém tisztelettel ide mellékelni azzal a kéréssel, hogy ezt — a jelzett sorok kihagyásával, mert hiszen a közönséget az nem érinti, hogy egyik másik tantárgyunk melyik napon és melyik órában adatik elő — becses lapjában mentől előbb közölni ne terheltecsék.

Mindig megjegyzést tettem az olyan kereskedőre, akinek egész boltja a kirakatban van közszemlére téve; de hibáztatni lehet azt is, akinek értékes holmijai vannak a boltjában, de kirakata éppen semmi. Hiába! az érdeklődő közönség is megkívánja a magáét.

A mi tanrendünk oly gazdag, hogy a két egyetemen kívül nincs a hazai főiskolák közt egy sem, melynek tanrendje a miénkhez közel járna. Ne rejtjük a véka alá!

Ugy hiszem, megértettük egymást.

dr. Kovács Sándor
jogi dékán.

Főiskolánk akadémiai szakainak előadó tanárai és azoknak tantárgyai:

A) A theologiai szakban.

Dr. Balogh Ferenc akad. nyilván. rendes tanár, főisk. levéltárnok, egyházker. tanácsbíró; a „Britt- és külföldi Biblia-társaság” tiszteletbeli külföldi tagja.

Tantárgyai:

Ker. egyháztörténelem (I. korszak) heti 3 órán.
Ker. egyháztörténelem (III. korszak) heti 3 órán.
Dogmatörténelem (ókor) heti 3 órán.

Csiky Lajos

Tantárgyai:

Ker. erkölcstan heti 4 órán.
Egyházzónoklattan heti 4 órán.
Gyakorlati bibliamagyarázat heti 2 órán.
Szónoklati gyakorlatok heti 2 órán.

Dr. Erdős József

Tantárgyai:

Ujszövetségi exegezis heti 4 órán.
Ujszövetségi izagógika heti 3 órán.
Ujszövetségi görög nyelv heti 2 órán.

Sass Béla theologiai akadémiai rendes tanár, a debreceni református főiskolai igazgatótanácsnak, a magyarországi református egyház egyetemes konventjének és második budapesti országos zsinatának rendes tagja és jegyzője, a tiszántuli református egyházkerület egyházi aljegyzője és tanácsbírája, az országos református tanáregyesület központi igazgatósági tagja a református egyetemes tanügyi bizottság rendes tagja, a debreceni református főiskolai tanári nyugdíj- és gyámintézeti közgyűlés elnöke, a III. osztályu vaskoronarend tulajdonosa.

Tantárgyai:

Ószöv. theologia heti 3 órán.
Ószöv. írásmagyarázat heti 3 órán.
Héber nyelvtan heti 3 órán.
Dr. Lencz Géza akad. nyilván. rendes tanár.

Tantárgyai:

Szimbolika heti 3 órán.
Vallásbölcsezet heti 3 órán.
Theol. tudományok encyclopaediája heti 3 órán.
Dr. Kun Béla [lásd B) alatt].
Dr. Öreg János [lásd B) és C) alatt].
Dr. Jászi Viktor [lásd B) alatt].

Tantárgya:

Közjog és közigazgatási jog theologusok számára heti 2 órán.

Dr. Kovács Gábor [lásd B) alatt].

Tantárgya:

Társadalmi gazdaságtan (theologusok számára) heti 2 órán.

B) A jog és államtudományi szakban.

Dr. Kovács Sándor.

Tantárgyai:

Római magánjog heti 8 órán.

Dr. Ozory István akad. nyilván. rendes tanár, a jog- és államtudományok doktora, okl. ügyvéd.

Tantárgyai:

Büntetőjog heti 5 órán.

Bűnvádi eljárás heti 5 órán.

Dr. Öreg János akad. nyugalm. tanár. E félévben helyettesként ad elő.

Tantárgyai:

Jogbölcselet heti 6 órán.

Bölcseleti enciklopédia heti 2 órán.

Dr. Haendel Vilmos akad. nyilván. rendes tanár, kiegészített egyetemi magántanár, a jogtudományok doktora.

Tantárgyai:

Bevezetés a jog- és államtudományokba heti 2 órán.

Politika heti 5 órán.

Bányajog heti 3 órán.

Dr. Jászi Viktor akad. nyilván. rendes tanár, kiegészített egyetemi magántanár, a jogtudományok doktora, ügyvéd.

Tantárgyai:

Magyar közigazgatási jog heti 6 órán.

Államszámviteltan heti 3 órán.

Dr. Tóth Lajos akad. nyilván. rendes tanár, a jogtudományok doktora.

Tantárgyai:

Ausztriai magánjog heti 6 órán.

Magyar magánjog heti 5 órán.

Dr. Kun Béla akad. nyilván. rendes tanár, a jog- és államtudományok doktora.

Tantárgyai:

Magyar alkotmány- és jogtörténet, tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre heti 5 órán.

Egyházjog heti 7 órán.

Dr. Kovács Gábor akad. nyilván. rendes tanár, a jog- és államtudományok doktora.

Tantárgyai:

Magyar pénzügyi jog heti 5 órán.

Társadalmi gazdaságtan heti 5 órán.

Dr. Tóth Károly akad. nyilván. rendes tanár, a jogtudományok doktora.

Tantárgyai:

Polgári törvénykezési rendtartás heti 5 órán.

Kereskedelmi és váltójog heti 6 órán.

C) Bölcseleti szakban.

Csiky Lajos.

Tantárgyai:

Angol nyelv (kezdőknek) heti 3 órán.

Angol nyelv (haladóknak) heti 2 órán.

Dr. Erdős József.

Tantárgyai:

Német nyelv és irodalom heti 2 órán.

Dr. Öreg János.

Tantárgyai:

Jogbölcsélet [lásd B) alatt].

Bölcséleti enciklopédia heti 2 órán.

Módszertan heti 1 órán.

Neveléstan heti 2 órán.

Dr. Ferenczy Gyula akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora. Főiskolai környvtár-igazgató.

Tantárgyai:

Legujabb kor története heti 4 órán.

Diplomatika heti 2 órán.

Dr. Haendel Vilmos [lásd B) alatt].

Tantárgyai:

Francia nyelv (kezdőknek) heti 2 órán.

Francia nyelv (haladóknak) heti 2 órán.

Dr. Fiók Károly akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a Kislafudy Társaságnak, a budapesti filológiai és a magyar néprajzi társaságnak, a magyar történeti társulatnak és az orsz. középiskolai tanáregyesületnek tagja, az országos középiskolai tanárvizsgáló bizottságnak tagja, a budapesti egyetemen a középiskolai tanárképző intézetben a latin nyelv volt tanára.

Tantárgyai:

Cicero pro Milone heti 2 órán.

Vergilius: Bucolica et Georgica heti 2 órán.

Sophokles: Elektra, heti 2 órán.

Sanskrit nyelvtan (kezdőknek) heti 2 órán.

Pancsatantra meséiből (haladóknak) heti 1 órán.

Dr. Pap Károly akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, az országos középiskolai tanáregyesület, az Uránia, a Magyar Történelmi Társulat, a budapesti filológiai és archeológiai társaságok tagja, a debreceni Csokonai kör választmányi tagja.

Tantárgyai:

A régi magyar irodalom története 1526-ig heti 4 órán.

A főbb építészeti stílusok heti 2 órán.

Irodalomtörténeti gyakorlatok heti 2 órán.

Pápay József.

Tantárgyai:

Rendszeres magyar nyelv: Szóragozás, heti 2 órán.

Finn-ugor összehasonlító hangtan és alaktan (haladóknak) heti 2 órán.

A magyar nyelv jövevényszavai heti 1 órán.

Finn nyelvtan (kezdőknek) heti 2 órán.

Finn olvasmányok (haladóknak) heti 1 órán.

Dr. Darkó Jenő akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora.

Tantárgyai:

Görög mondattan heti 2 órán.

Herodotos történeti könyvei heti 2 órán.

Ovidius: Fasti-ja heti 2 órán.

Szemináriumi gyakorlatok heti 2 órán.

Dr. Trocsányi Béla az egyetemes orvosi tudományok doktora, k. tiszti orvos, k. iskola orvos és egészség-tanár, főiskolai orvos.

Tantárgyai:

Közegészség-tan heti 2 órán.

Törvényszéki orvostan heti 2 órán.

Mácsai Sándor ének- és zenetanár.

Tantárgyai:

Egyházi- és műének heti 2 órán.

Akadémiai igazgatóság.

Ez évi akadémiai igazgató: dr. Erdős József akad. nyilv. rendes tanár, a teológiai tudományok doktora.

A teológiai kar ez évi dékánja: Csiky Lajos akad. nyilv. rendes tanár, a gyakorlati teológia tanára, a „Ferenc József-rend“ lovagja.

A jog- és államtudományi kar ez évi dékánja: dr. Kovács Sándor akad. nyilv. rendes tanár, a jog- és államtudományok doktora, okl. ügyvéd.

A bölcsészeti kar ez évi dékánja: Pápay József akad. nyilv. rendes tanár, a Magy. Tud. Akadémia levelező és Nyelvtudományi bizottságának rendes tagja, a Magyar Néprajzi Társaságnak választmányi tagja.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Protestáns egyesületeknek szánt adományok.** A budapesti közjótékony-sági bizottság július 28-iki gyűlésében gondolt a protestánsokra is az 1909. évre szóló segélyei kiutalásában. Nevezetesen a Nagypénteki Református Társaság céljaira 3200, a Lorántffy Zsuzsanna egyesület részére pedig 10000 koronát hozott javaslatba.

— **Egyházkerületünk új népiskolai tantervéről** vettük a következő sorokat: „A Prot. Egyházi és Iskolai Lap f. evi jul. 18-iki számában az új népiskolai tanterveknek egy lényeges fogyatkozásával foglalkozik. Új tantervünk tervezete ugyanis az állami tanterv és a többi testvéregyházkerületek tanterve nyomán haladva a népiskolai történettantást az V—VI. osztályban kezdi meg. Addig pedig csak olvasókönyvből tanul, ha ugyan tanul valami kis történelmet a gyermek. Nem volna semmi szavunk ellene, ha minden népiskolai tanuló tényleg elvégezné az V. és VI. ik osztályt. De hiszen majdnem fele a népiskolai tanulóknak nem végzi az V. VI. osztályt. Ezek tehát egyáltalában nem tanulnak történelmet. Vagy talán a népiskolai történettantást már nem tartják a református szellemi nevelés eszközének? Ugy tudom, hogy a többi tantárgyknál is a tananyag keves-

bitése volt a cél. Jogos tehát feltenni azt a kérdést, hogy van-e hát tanulni való a III—IV. osztályban, ha mindent az V—VI. osztályra halasztunk? Talán ez is kényelem dolga? Én nem látom ezt a kényelmet indokolni, különösen a törtenelemnél, mert nemcsak református egyházi, hanem magyar nemzeti érdek is fűződik hozzá. A kormány bizonyosan nem kifogásolja, ha mi történelmet tanítunk a III IV. osztályban is. Az olvasó-könyvvel pedig hiába hozakodunk elő, mint cikkíró is mondja: „kevés tanító aknázza ki az olvasó-könyvekben elrejtett kincseket.

— **Előfizetésre való felhívás** „Izrael története“ című műre. Megvallom, nem minden aggodalom nélkül bocsátom művem a magyar olvasóközönség elé a mai időben, midőn a napi sajtó, kivált ennek politikai tartalma minden egyéb irodalmi terméket háttérbe szorít s midőn biblia-olvasó közönségünk (a szakszerűen ezzel foglalkozókat kivéve) éppen nincs. Ha mégis kilépek művemnél olvasóközönségünk elé, erre fontos ok készlet. Tartozom erről röviden beszámolni már itt ebben a felhívásban. Újabb időben a Biblia történeti hagyományát több oldalról különböző anyu. és megtagadások érték. A mi közönségünk, ha hallott is valamit erről a nagy hullámokat vert kritikai mozgalomról, vagy ha talán olvasott is egyetmást felőle töredékesen, nincs kellőképp tájékozódva, amiből könnyen az a balvélemény keletkezhetnék, sőt már keletkezett is, hogy a mi szent könyvünk hitelreméltósága s ezzel vallásunk alapja is már le van rombolva. Ezt a balvéleményt akarja ez a mű eloszlatni s arra törekszik, hogy a nagy közönséget az ótestamentomi történeti kritika felől tájékoztassa. Ez a mű tehát, bár szélesebb tudományos alapon épült fel s a történeti kritika minden nevezetesebb kérdésére kiterjed, nem szaktudós számára készült, hanem olyanok számára, kiknek ezen a téren nincs olvasottságuk. Célja az, hogy kimutassa a romboló irányok helytelenségét. A kritika ne legyen pusztá negatio, a bibliai traditio hitellességének megtagadása, hanem építő; mutassa ki az izraeli traditiónban ránk maradt elbeszélések alapjáig az események igaz letolyását, elválasztván ezektől a későbbi korszakok átformáló toldásait. Az én művem tehát az ótestamentomi hagyomány szigorú kritikája, de egyszersmind a hagyomány védelme is a romboló irányokkal szemben, melyek különösen az újabb keleti ásatásokból felmerült asszir-babilóniai ékiratok különben nagybecsű történeti adataiból helytelen következtetésekkel vannak összeállítva s azt akarják kimutatni, hogy a Biblia ótestamentomi része nem egyéb, mint babilóniai irodalmi intézet. Az itt röviden elmondottakból kitűnik, hogy az én művem népszerű

előadása az ótestamentomi történeteknek, s lehetővé teszi, hogy vele a művelt nagy közönség is foglalkozhassék. A mai kor már mindent gondolkozva, bizonyos kifejlett bíráló érzékkel olvas, és éppen azért, mert a bibliai traditio sajátos természetéről sejtelve sincsen s a történeti fejlődés részleteinek okszerű összefüggése teljesen ismeretlen előtte, elfordult a Bibliától, elfordult tőle, mert történetét nem érti, előismeretek nélkül nem is értheti, s ilyen előismereteket a magyar irodalomban egyáltalában nem kaphat. Míg a német és az angol közönség ezer-meg ezerszámra veszi és olvassa a bibliai történetek különböző kritikai feldolgozásait s ez nemhogy csökkentené, hanem inkább tokozza vallásos érzületét, mert tisztultabbá teszi, — addig a mi közönségünk olyféle műveket, melyek a Bibliával magasabb színvonalon foglalkoznának, nem is olvashat, mert ilyen művünk — a prédikációirodalmat kivéve — alig van. Az én művemnek másodsorban tehát az a célja, hogy felkeltse közönségünk érdeklődését a Biblia iránt, különösen, hogy azt a páratlan történeti fejlődést, mit az ótestamentom rejt magában, a művelt közönséggel megismertesse. A közönség pártoló buzgóságától függ művem megjelenése. Fordulok tehát elsősorban azokhoz, kikhez állásomnál fogva közelebb vagyok: a prot. theológiák tanáraihoz és hallgatóihoz, lelkészeinkhez, tanítóinkhoz, egyházunkhoz, iskolákhoz, egyházi- és iskolai vezetőfértiainkhoz; de fordulok másodsorban azokhoz, kikhez még ez a mű áll igen közel: a művelt zsidó közönséghez, azokhoz, kik elfogulatlanul tudják nézni vallásuk történeti fejlődését s százados elöitéletek, megrögzött dogmák nem tartják fogva ítélőképességüket; fordulok végül az egész művelt magyar közönséghez, azokhoz, akiket érdekel minden, amivel történeti ismereteiket gyarapítják, akik bizonyára érdeklődni fognak vallásunk fundamentoma, az ótestamentomi történet iránt is; fordulok mindnyájukhoz: tegyék lehetővé művem megjelenését. A terjedelmes nagy könyv ára 10 korona. Buzgó gyűjtőimnek minden tíz előfizető után egy tiszteletpéldányt juttatok. Eperjesen, 1909. április havában. Csengey Gusztáv az eperjesi ev. collégium theológiáján az ótestament. írásmagyarát tanára.*

— **A tiszántuli református egyházkerület ifjusági könyvjegyzéke ügyében.** A Tiszántuli református egyházkerületi közgyűlés azon

* Törszűke miatt ennek a figyelemreméltó felhívásnak a közlése késett. A megrendelés azonban nem késett, mit olvasóinknak hathatósan ajánlunk.
Szerk.

cél által vezetve, hogy az elemi és ismétlő iskolai, valamint az ifjúsági egyesületekben levő gyermekeknek és ifjaknak műveltségét, vallásos és hazafias érzületét a számukra helyesen megválogatott olvasmányokkal irányítani és a protestáns irányu ifjúsági irodalom fellendülését előmozdítani kötelességének tartja: gondoskodik arról, hogy nevezett iskolák és egyesületek használatára, a valláserkölcsi és hazafias követelmények mellett a református egyházi szempontokat különösen tekintetbe vevő könyvjegyzék készíttessék. E célból az 1909 évi tavaszi egyházkerületi gyűlés 108 sz. határozatával megállapította az ifjúsági könyvjegyzék szabályzatát és megalakította a könyvjegyzék megállapítására és folytonos kiegészítésére rendelt bizottságát.

Felhivom tehát azon szerzőket és kiadókat, a kik a fentjelzett célra alkalmas művek felett rendelkeznek, hogy műveiket, a könyvjegyzékbe felvétel céljából öt példányban hozzám (Kenderesre) beküldeni sziveskedjenek. Bírálati díj címén nyomott ivenként 2—2 korona melléklendő (nem teljes ivék is egész ivbe számíttatván.) A bíráló bizottság által megfelelőeknek talált művek az ifjúsági könyvjegyzékbe felvételnek, s ezeknek címe évenként az egyházkerületi népiszkolai tankönyvkiadványainak jegyzékében függelékül ki fog nyomtatni. (Lásd az 1909 évi 108 sz. egyházkerületi határozatot.) Kenderes, 1909. aug. 1. Györy Lajos esperes.

— **Lelkészi árva ellátása a budapesti prot. árvaegyletnél.** Egyházkerületi közgyűlésünk az egyházkerületi pénztár XV. csoportja terhére 425 koronát folyósít a budapesti protestáns árvaegylet péntárába egy lelkészi árva ellátásáért. A püspöki hivatal e napokban küldte szét az esperesi hivatalokhoz a felhívást, hogy pályazatra hívják fel a jogosultakat. Tájékoztató megemlítjük a következőket: felvételre pályázhatnak olyan lelkészi árvák, akik testileg, lelkileg épek, egészségesek (fiúk mint leányok,) 6-tól 10 éves korig, kiknek keresetképes testvérök nincs. Melléklendő a kérvényhez: 1) a szülők vallását, polgári állását és elhalalozását igazoló anyakönyvi kivonat, mely bélyegtelen. 2) Az árva keresztelő levele és védhímlőoltási bizonyítványa. 3) Szegénységi bizonyítvány, a lelkésszel hitelesítve. 4) Az árva testvéreinek számát, korát, ellátása módját igazoló okmányok. 5) Tanköteles pályázóknál az iskolai bizonyítvány. Részletekre nézve bővebb utasítás a felvétel után nyerhető. A fiú növendékek 14, a leányok 16 éves korukig maradnak az intézetben; tovább maradásra nézve engedélyt kiváló növendékekre vonatkozólag a választmány adhat. Az egyházkerületünkben felvehető lelkészi árvát a püspöki hivatal jelöli meg.

— **Tanulótársak találkozása.** A szokott sablontól eltérően tartják meg a baráti találkozást azok az egykori tanulótársak, akik a hittudományi tanfolyamot főiskolánkban 1874-ben végezték. Ugyanis az 1904-ben tartott 30 éves találkozás óta évenként sorba látogatják meg egymást

azok, akiket az Ur kegyelme életben tart. A folyó évben a nyírmegyesi paróchia volt a találkozás helye, Tukacs Lajos lelkész széles körben ismeretes vendégszerető családja körében. Augusztus 4-ik napja volt a határidő, de már 3-án megérkeztek néhányan Nyírmegyesre. Amilyen nagy volt az öröm: ahoz hasonló volt a fájdalom, hogy egyik jó barát, a találkozások legagilisabb szervezője Nagy László, nagyari lelkész akkor halt meg, amikor ő következett volna a jóbarátok szeretetteljes fogadására. És a fájdalmas hangulat keserűségét csak növelte az, hogy egyik jó barátunk s tanuló társunk, Bódy Zsigmondnak a temetése éppen a nyírmegyesi találkozás napjára esett. . . . Idő kellett hozzá, míg a jelen voltak a fájdalmas meglepetésből kiocsudtak. Majdnem feloszlott a társaság, azzal az elhatározással, mennek egyenesen a jó barát temetésére, Nagyrábéra. De a fizikai idő hiánya a baráti szivre valló elhatározás megvalósítását lehetetlenné tette. Szücs József feketegyarmati, Szabó László ughi, Nyikos Sándor pusztatoldi lelkészek, Orosz István tanítóképző-intézeti igazgató voltak jelen a házi gazdán kívül, ezekhez csatlakoztak mint egykori iskolatársak Veress Imre irinyi lelkész és Rózsa Sándor kollégiumi pénztárnok. Az egykori tanulótársak nagyrészt magukkal hozták családtagjaikat is, akikkel több, mint 40-en vettek részt a 4-én tartott ebéden, estvére pedig közel 60 vendég szives ellátásáról gondoskodott a páratlan figyelmű s gondosságu háziasszony: Tukacs Lajosné Bajza Karolina. Kifogyhatatlan volt ő a falusi lelkésznek e követésre méltó, tiszteletet érdemlő típusa úgy a szeretetteljes gondoskodásban, mint a mindenkire kiterjedő nyájias figyelemben. Vajha megengedné a gondviselés Istene, hogy a Pusztatoldra, a jövő évre tervezett találkozás örömét ne zavarná a fájdalomnak a legkisebb árnya se.

— **Orgona-megrendelés.** Nádasdladány (Fejérmegye) református egyház temploma részére szükséges új orgona készítésével Országh Sándor és fia rákospalotai (Budapest mellett) orgona- és harmoniumgyáros céget bízta meg. Az új orgona teljes sipsorral a legújabb csőrendszer szerint készül és f. évi szeptember hó 19-én lesz a használatnak átadva.

— **Halálozások.** két gyászról kell hirt adnunk olvasóinknak. Futó Mihály, a hódmezővásárhelyi gymnasium sok érdemű nyugalmazott tanára augusztus 6-án elköltözött az élők sorából. Haláláról a hódmezővásárhelyi tanári testület a következő jelentést adta ki: A hódmezővásárhelyi református főgimnázium tanári testülete mély fájdalommal jelenti, hogy igazán szeretett kártyása, az intézetnek 44 éven át köztiszteletben álló tanára, ebből 27 évig érdemes igazgatója Futó Mihály, a Ferencz József rend lovagja, az orsz. református tanár-egyesület tiszt. tagja életének 75-ik, nyugalomba vonulásának 5-ik esztendejében, folyó hó 6-án reggel 8 órakor tüdőgyulladás következtében elhunyt. A megboldogult hült tetemeit f. hó 8-án d. u. 3 órakor az I. Halter 4. sz. a. gyászházánál tartandó ima s az ó-templomban tartandó istentisztelet után az Arany-temetőbe fogjuk örök nyugalomra elhelyezni. Hódmező-Vásárhelyt, 1909. évi augusztus hó 6-án. A tanulóifjúság iránt érzett mélyszéles szeretete volt a rugója páratlan kötelességtudásának, sikerekben gazdag munkásságának. Emléke nemcsak a mi szívünkben él kitörölhetetlenül, hanem azon számos nemzedék keblében is, kik a nemes eszmékért lángolni az ő szívének melegénél tanultak. Vet-

tük ugyanerről a halálozásról a családi gyászjelentést is, melyen a következő családtagok neveit olvassuk: Özvegye: Futó Mihálné szül: Papy Amália. Gyermekei: Futó Zoltán és neje Mágori Vilma. Futó Jolán özvegy Tóth Miklósné. Dr. Futó Mihály és neje Gillányi Eta. Futó Margit és vőlegénye Porcs Kálmán. Futó Jenő. Futó Erzsébet. Futó Gyula. Futó Lajos. Futó Ernő. Futó Kornélka. Unokái: Futó Erzsébet. Futó Rózi. Illés Gyula. Illés Sándor. Futó Bandika. Sógora és sógornői: Vekerdy József és neje Papy Róza. Nászai: Mágori Mihály és neje. Gillányi János és neje. A másik gyászjelentő főiskolánk kiváló tanárát, Balogh Ferencet és családját ért súlyos csapásról értesít: a szép család ifju tagja, Balogh Sándor hunyta pihentető alomra szemeit, hosszú szenvedés után. A család értesítője a következő: Mély fájdalomtól lesújtva jelentjük hosszan ápolt szeretett fiunknak, testvérünknek, sógorunknak és nagybátyánknak Balogh Sándor Debrecen sz. kir. városi rendőrfogalmazónak élete 31-ik évében, f. é. augusztus 7-én kora reggel történt csendes elhunytát. Temetése lesz aug. 8 án d. u. 5 órakor, a református egyház szertartása szerint, az Egyház-ter 4. sz. gyászháztól, a nagytemplomban tartandó gyászina után. Földi tetemei a Kossuth-utcai sírkertben fognak nyugalomra helyeztetni. Debrecenben, 1909 aug. 7. Bánatba merült szülei: id. Balogh Ferenc hittanár. Galantai Fekete Agnes. Kesergő testvérei: ifj. Balogh Ferenc nejevel Kezy Erzsébettel és gyermekeivel, dr. Balogh Béla, dr. Balogh Ernő menyasszonyával, Szőke Erzsébettel. Balogh István. Aldás és béke drága poraira! Részt veszünk a gyászolók mély fájdalmában s az egek uratól kérjük a vigasztalás balzsamát a sajnó szívekre. Az idvezültek emléke legyen áldott közöttünk.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

A bojti segédlelkészi állásra pályázatot hirdetek, melynek javadalma 600 korona évi készpénz fizetés havi előleges részletekben és teljes ellátás a mosás kivételével. Az állás f. év szeptember 12-én elfoglalandó. A felszerelt pályázati kérvénynek f. év augusztus 22-ig küldendők be.

Bojt, u. p. Nagykereki Bihar m.

Csillag Lajos
ref. lelkész.

Pályázat.

A békési református egyház presbiteriuma a megüresedett IV. B. oszt. elemi fiúiskolai tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetés: 850 kor. készpénz, ha a tanító nőtlen 250 korona, ha

nős 300 korona lakbér az egyház pénztárából és 150 korona feltétlenül folyósítandó államsegély, mint törzsfizetés-kiegészítés. Pályázhatnak okleveles református vallásu tanítók. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Kellően felszerelt pályázati kérvények a békési református egyház-tanács elnökségéhez címezve f. hó 26-ig bezárólag küldendők.

Kecskeméti Ferencz
elnök-lelkész.

Pályázat.

Az ombodi református orgonista kántor-fitanítói állásra, melynek javadalma:

1. Kényelmes lakás házi kerttel.
 2. 1200 azaz egyezer kétszáz korona készpénz havi előleges részletekben az egyház pénztárából fizetve;
 3. A régi temető egy harmadának évi használata és temetési stóla;
 4. A kertészet és gyümölcsészet tanításáért a nagyrészt már termőfakkal beültetett szép tágas faiskolakeret használata,
 5. Alapítványból évenként mintegy 50 azaz ötven korona,
 6. 2, azaz kettő öl tüzi fa.
- Kötelessége:
1. Isteniszteletek és temetésekneli orgonázás és éneklés vezetése,
 2. egyházi énekkar vezetése,
 3. I—VI. oszt. elemi fiú-iskola tanítása egyh. ker. utasítás szerint.
 4. ismétlőiskolások tanítása,
 5. Kanonikus órákon, valamint a lelkész akadályoztatása esetén, templomi istenisztelet végzése.
- Pályázati okmányok 1909. aug. 29-ig alulirothoz küldendők.

Megválasztott tanító állását azonnal elfoglalni köteles.

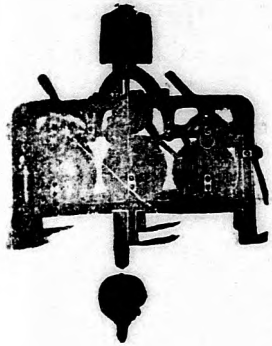
Kelt Ombodon, (Szatmár m.) 1909. aug. 10.

Batta Miklós
református lelkész.

Hirdetések felvételnek

 a kiadóhivatalban.

Toronyórák

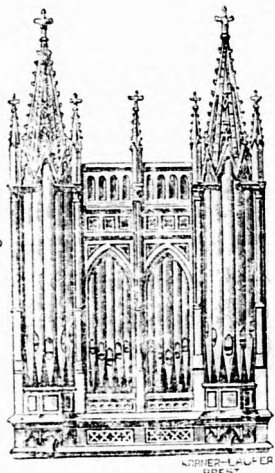
palota-, varosházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Kepes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
arany érem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

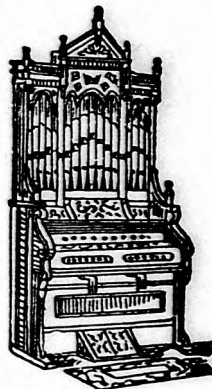
Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt **Har-**
moniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hang-
szer készítőjétől, legújabb **Harmonium**
árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bér-
mentve küld **Reményi Harmonium**
osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

Ezen választók a legjobb
iskolai és templomi haszná-
latra készült valódi

Aeol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja tel-
jesen azonos az **Orgona**
hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legolcsóbbtól a legfinomab-
big a legolcsóbb gyári ara-
kon.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté-
szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-
leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szósze-
ken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emlék-*
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izület
stylusban, levéltári okmány-ártók.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszerait, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Kálvin irodalom.

Kálvin élete és a Kálvinizmus. Irta: Révész Imre, harmadik kiadás. Ára kötve 5 korona.

Kálvin élete és reformációja. Irta: Jancsó Sándor. Ára füzve 2 korona, kötve 4 korona.

Kálvin egyházalkotmánya. Irta: Dr. Kun Bé'á. Ára füzve 2 korona.

Kálvin theológiája. Irta: Nagy Károly. Ára kötve 5 korona.

Megrendelhetők:

Hegedüs és Sándor

könyvkiadóhivatalánál Debrecen.

Kálvin élete és reformációja. Irta: S. Szabó József, Ára füzve 20 fillér.

Magyar reform tus Sion. Irta: S. Szabó József, Emlékkönyv a református egyház megalapítójának, **Kálvin Jánosnak** 400 éves születési évfordulójára 134 képpel.

Kálvin János fali arcképe. Ára 40 fillér.

1 és 1/2 cm. széles fekete, arany csikos keretben, bekeretezve, üveggel ellátva Ára 2 kor. 80 fillér.

Megrendelhetők:

A Dunántuli Református Püspöki hivatalnál Komáromban.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon millenniumi nagy érmmel kitüntette.

Zongorát, = Pianinót

A leghíresebb mesterek gyártmányai sehol elcsöbben nem vehetők mint

Reményi Mihály-

nál m. kir. zeneakadémia szálitójánál Budapest, Király-u. 58. Hangolások és javítások csakis a legképzettebb szakmunkások által eszközöztetnek helyben és vidéken. Képes árjegyzék minden hangszerről külön-külön kérendő.

COLIBRI!!!

a világ legkisebb zongorája csakis

REMÉNYINÉL.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Debrecen, Piac-u. 69. sz.

Kölcsönöket ad: 1. Kezességre egy vagy több elfogadható kezés jótálása mellett, még azon esetben is, ha a kezések nem szövetkezeti tagok. 2. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 3. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre. 4. Előleg kölcsönöket a fizetett összeg kilenc-tizedrész erejéig, kezesség nélkül.

Minden 100 korona kölcsön heti 50 fillérjével fizethető vissza, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

A törzsbetétek 6 százalékot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármely napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít. A törzsbetét befizetések a hét bármely köznapján a hivatalos órák alatt eszközölhetők.

Vidéki tagok befizetését megkönnyítjük az által, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

Az intézet tagjainak száma öt évi fennállás alatt 4500-ra emelkedett a kik 20260 törzsbetétre több mint **Egy millió** koronát fizettek be. A kihelyezett kötvény állományunk pedig ez idő szerint a 1.600.000 koronát meghaladja.

Dr. Ferenczy Gyula,
alelnök.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

ifj. Widder Sámuel,
ügyv. igazgató.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

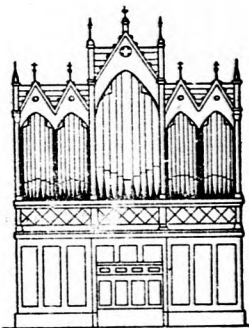
Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangu orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek:

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi drogueria

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gumiárukban s érvköteken. valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb diszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

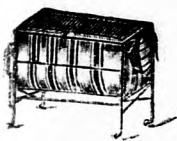
Dus főárjegyzék ingyen

Uj papi diszegyenruha!

Az 1908. évi Október hó 5-én tartatott Orsz. Lelkészegyesületi gyűlés Budapesten elhatározta, hogy a lelkési kar részére a már ismertetett s időszerűsége folytán nélkülözhetetlen diszes egyenruhát ajánl ünnep alkalomkor való viselésre, hogy az egyházi méltóságot jobban kiemelje az egyforma külsőben rejlő erőt és az összetartozandóságot fokozza. Nemes Mihály történelmi festőművész az O. R. L. E. megbízása folytán tervezett ilyen diszes tógát, övvel; palástot kun-süveggel. Ezen tervet az Orle. elfoalta s tagjainak ajánlotta. Ezen diszes ruhákat Szántó József papi szabó első hmvásárhelyi diszmagyarruha készítő, szabó mester stilszerűen és a legjutányosabb árban készíti. Egyházkerületi és egyházmegyei gyűlésekre elmegy saját költségén. Bemutatja ott a minta ruháit s a megrendelőknek mértéket vesz. Vagy mérték megküldése esetén is eltudja készíteni azt. Pontos kivitelért szavatol. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást ez ügyben képes árjegyzéket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve

Szántó József szabómester nyujt,
Hódmezővásárhelyről.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán,
valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Browning-rendszerű

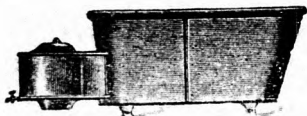
Ujdonság! ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőcön

Ung megye

Alapitva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.

Alapitva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőcezi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kívánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amely elmés szerkezetüknél fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyü járatuknál fogva egy ember által egyszerre több harang is húzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőcön közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelve Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőcön a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdu- és Biharvar-megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunánás, Hajdudorog, Hajduboszormény, Hajduhadház, Hajduszentmihály, Bal-mazujváros, Püspökladány, Nádudvar, Debrecen. Mikepércs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Váradi, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Érmihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpuspóki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzeggyarmat, Mezőgyán, Mezőkövesd, Pecsaj, Gálos petri, Fiszavalk, Fiszalucz, Arpad, Erdőgyaroz, Hosszupálvi, Bihar-diószeg Feketebátor, Szakál. stb.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH

Budapest, Váci-körút 68,

által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak

Locomobil és gőzcséplőgépek,

szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhera-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szecs-kavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemese acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

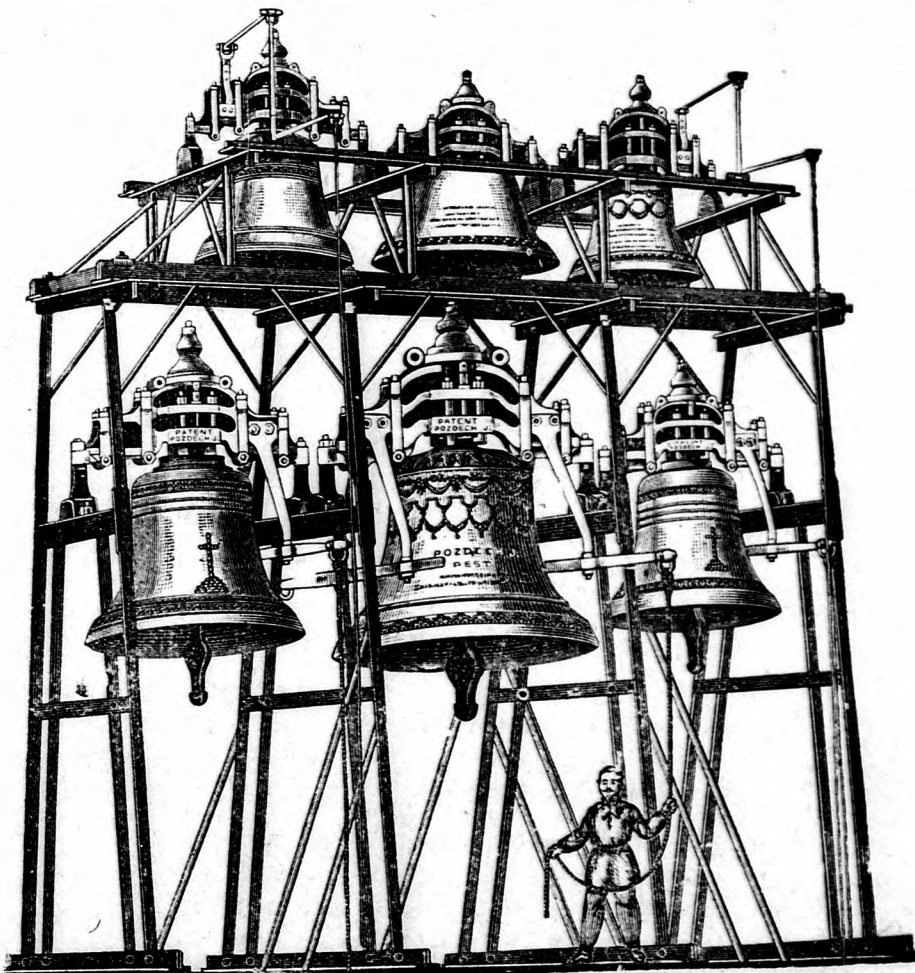
Képviselet és
bizományi
raktár

Laczka László

géplakatos mester

Debrecen,

II. Bethlen-utca 48. sz.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres **Hajdusági pedrót !!** mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdreti árakban szerezhetők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ercöntödéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% suly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságáért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen loditható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kivanatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel itelüntette.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel“ (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel“ (első díj) kitüntette, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kivanatra díjmentesen küldetik.